

Lectori Salutem

Karácsonyi Béla

Egykori és mai tanárunk

Belvedere Meridionale: – *Tanár Úr, hogyan kezdődött a pályafutása? Hol és miként teltek diákévei?*

Karácsonyi Béla: – 1919. november 1-jén születtem Budapesten. Ugyanitt jártam a fasori evangélikus gimnáziumba. Nagyon liberális szellemű iskola volt, s egy igen jó osztályba volt szerencsém járni. Abban az évben, amikor érettségiztünk – ez 1937-ben volt –, a tanulmányi verseny minden tárgyát az osztály nyerte. Azóta sem történt ilyen!

B. M.: – *Ha visszaemlékezik a középiskolás évekre, nem elevenedik fel egy-egy kedves sztori, amit szívesen osztana meg velünk?*

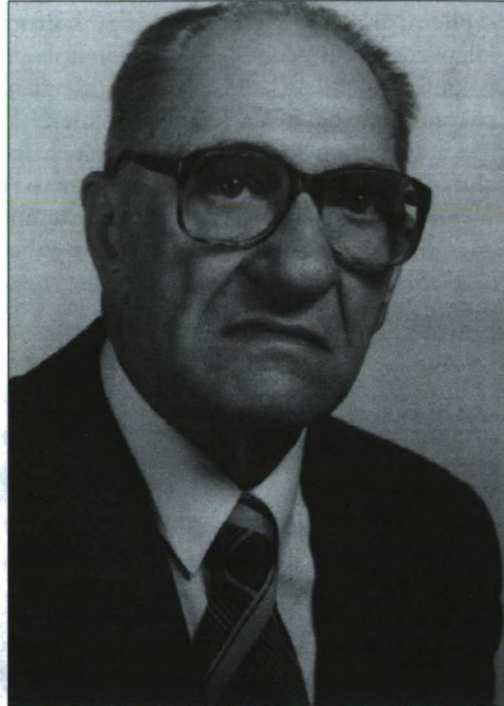
K. B.: – Nem történt velem semmi. Ez az igazság. Teljesen szürke, szabályos az életpályám. Semmi különösen érdekes – a háborút kivéve – nem történt velem. Ez szomorú, de így van!

B. M.: – *A történelem és a latin nyelv szeretete a középiskolában már erős volt?*

K. B.: – A történelmet gyermekkoromtól kezdve szerettem, s a gimnáziumi évek alatt is az érdekelt jobban. Latint kötelességem volt tanulni nyolc éven keresztül heti három órában. De az irodalommal is szívesen foglalkoztam!

B. M.: – *Gondolom annak ellenére, hogy a latin nyelv nem tartozott a kedvencei közé, azért nem hanyagolta el a tanulását, és e tárgyból is jó jegyei születtek!?*

K. B.: – Attól függ! Az az igazság, hogy az első osztályt a Mátyás király Reál-gimnáziumban végeztem, ahol nem volt latintanítás, s mikor átmentem a fasori gimnáziumba, a második osztályba, akkor fél-évkor megbuktam latinból. Egy év hátrá-

nyom volt a többiekhez képest, amit aztán lassan sikerült behozni.

B. M.: – *Hogyan vált mégis latin filológussá?*

K. B.: – Kitűnően érettségiztem, ezután jelentkeztem a Pázmány Péter Tudományegyetemre, a mai ELTE elődjére, magyar-történelem szakra. Ám abban az évben nem volt felvétel erre a szakpárra; a történelem mellé földrajzot vagy latint kellett választani. Inkább a latint választottam, de ez kényszer volt.

Az egyetemen történelmet, latint és angolt tanultam. Az első kettőből államvizsgáztam, angolból nem.

Történelemből Szekfű Gyula, Mátyusz Elemér, Domanovszky Sándor és

Hajnal István voltak a tanárain. Gyakorlatvezetők pedig Horváth János és Kardos Tibor. Itt már körülbelül egyensúlyban volt az érdeklődésem a két szak között. Másodéves koromtól kezdve könyvtáros voltam a Latin Intézetben, így aztán módom volt jobban megismerni a latin és a görög szakirodalmat. Majd gyakornok s később tanársegéd lettem ugyanitt.

B. M.: – *Az egyetem elvégzése után azonnal tanítani kezdett?*

K. B.: – Végzés után egy ideig nem tudtam elhelyezkedni. 1945 végén kaptam kinevezést a budapesti Zrínyi Miklós Gimnáziumba. Ott csak történelmet tanítottam. Az az időszak nagyon mozgalmas volt, sokat tanítottam a gimnáziumi óraimon kívül is. Munkásoknak rendeztek szakérettségis tanfolyamot, itt is oktattam, valamint a dolgozók gimnáziumában, összesen négy gyárban. Csak történelmet tanítottam ezekben az években. A gimnáziumból átkerültem a Keleteurópai Tudományos Intézethez, s ott lettem a magyar történeti osztály vezetője. Párhuzamosan kineveztek a Budapesti Pedagógiai Főiskola tanszékvezető tanárává, szintén történelemből. Emellett órákat is adtam az egyetemen. 1950-ig tanítottam a Pedagógiai Főiskolán.

B. M.: – *A Professzor Úr korszaka a magyar középkor, pontosabban a magyar nép történetét kutatja 1526-ig. A főiskolán is csak ezt a kort adta elő?*

K. B.: – Nem. Minden korszkot oktattam, a magyar és az egyetemes történelemből.

B. M.: – *Ez a középkorász profil mikor vált határozottá?*

K. B.: – Tulajdonképpen Szegedre kerülésem óta lett a kutatási területem ez a korszak. Szegedre 1950-ben kerültem mint intézeti tanár, ez a későbbi docens címmel volt egyenlő. Itt, az egyetemen már csak a középkori magyar történelmet tanítottam. Jegyzetet is készítettem belőle.

B. M.: – *Ezt megelőzően, úgy tudom, több tankönyvet is írt.*

K. B.: – Igen, írtam tankönyvet a gimnáziumok és általános iskolák számára is. Az általános iskolások számára készített tankönyvért kaptam a Kossuth-díjat 1949-ben.

B. M.: – *Professzor Úr... Tanár Úr! Történésznek, tanárnak vagy filológusnak érzi magát?*

K. B.: – Mindig pedagógusnak tartottam magam, és azt hiszem, az is vagyok. Mindig is tanár akartam lenni, s ez elég határozottan kísért, de a magyar-történelem szakos pedagógus helyett a latin-történelmes vált valóra, s harmadikként az angol futott.

B. M.: – *Az angol nyelvvel a mai napig is foglalkozik?*

K. B.: – Hogyne, foglalkozom vele állandóan. Ha olvasok, akkor inkább angolul, szépirodalmat.

B. M.: – *Oktatja is a nyelvet?*

K. B.: – Valamikor oktattam az angolt, de most már nem.

B. M.: – *Viszonylag kevés publikációja jelent meg, ellenben sok olyan tanítványa van, aki mint történész vagy mint klasszioka-filológus komoly tudósként van számontartva a magyar tudományos életben.*

K. B.: – Igaz, a publikálást nem tartottam fontosnak, inkább a diákokat tartottam szem előtt. Mind szakdolgozóként indultak, aztán doktori értekezések születtek, és egy páran tovább jutottak: kandidátussá, a tudományok doktorává váltak. Mindig az volt a mániám, hogy együtt dolgozzunk. Olyan témát adtam a diákjaimnak, ami nekem is új volt és érdekes. Együtt kerestük a forrásokat, s együtt is dolgoztuk fel. A szakdolgozóknak, illetve a doktorálónak minden héten megszabott órában jönni kellett. Ez hétenként két óra volt.

B. M.: – *Tanítványai közül, ha jól tudom, Kristó Gyulával és Szegfű Lászlóval együtt is kutatott.*

K. B.: – Kristó Gyulával a magyar krónikákkal és Csák Máté okleveleivel foglalkoztunk. Szegfű Lászlóval már évtizedek óta Gellértet dolgozzuk fel. A mai napig együtt munkálkodunk a pénteki napokon.

B. M.: – *Kettejük között nem alakult ki valamiféle munkamegosztás? Érttem ez alatt, hogy Szegfű Tanár Úr inkább a történelmi résszel, Béla bácsi pedig a nyelvi résszel foglalkozik.*

K. B.: – Nem, úgy érzem, nem. Mindent együtt csinálunk. Így a jó, nem?

B. M.: – *Szeretném megkérdezni, mi a véleménye a mai magyar középkorkutatásról?*

K. B.: – Nézze, több iskola van, s ezek nincsenek egymással jó viszonyban. Éles nézetkülönbségek vannak a középkorkutatók között. Egy kicsit távol áll tőlem az állásfoglalás, mert már nem foglalkozom ezzel. Már csak latint oktatok. De azt látom, hogy vannak délibábos elméletek!

B. M.: – *A diákok érdeklődési köre, komolysága, illetve tanulási kedve mutat-e változást a Tanár Úr véleménye szerint?*

K. B.: – A diákok mindig egyformák. Az egyetemi diákélet... örök malom. Alapvető különbség a tanrendben van. A Főiskolán nagyon kötött! Nem ártana egy kicsit oldani speciálkollégiumokkal, párhuzamos stúdiók hallgatásával. Ez a kötöttség a mostani diákokat kissé hátráltatja a tanult szak elmélyítésében.

B. M.: – *Tanár Úr, az eddig megélt hetvenöt év háborúkkal, forradalmakkal,*

rezsimekkel tarkított volt. Soha nem érezte úgy, hogy munkájában hátráltatták?

K. B.: – 1956 rázós volt! Akkor elbocsátottak az egyetemről, ez tartott egy fél évig, de fizetést kaptam... Ez is furcsa dolog volt; nem engedtek dolgozni, de fizetésem volt. Nehéz idő volt – de más értelemben –, mikor az egyetemen voltam docens, emellett meg voltam bízva az egyetemi könyvtár vezetésével. Később csak a könyvtárban dolgoztam, órákat adtam az egyetemen. 1989-ben mentem nyugdíjba az egyetemi könyvtár főigazgatójaként. Ezt a feladatkört 1982. december 1-től láttam el főállásban, előtte körülbelül egy évtizedig a tanítás mellett dolgoztam ebben a minőségben.

B. M.: – *Mi jut eszébe „Manci”-ról?*

K. B.: – A 40-es évek végén Budapesten lebontották az ideiglenes „Manci”-hidat (Kossuth híd). Én ekkor országgyűlési képviselő voltam, és sikerült elintéznem, hogy a híd vasanyagát adják Szegednek. Ebből készítették el a Szegedi Szabadtéri Színház nézőterének állványzatát.

B. M.: – *Mi adott erőt, hogy munkakedve és ereje sohasem hagyta el?*

K. B.: – Azt tartom lényegesnek, hogy az életem folyamán legtöbbször azzal foglalkozhattam, ami érdekelt.

B. M.: – *Mielőtt elindulok, hallgatótársaim nevében is szeretnék egy jó tanácsot kérni, egy olyan útravalót, ami épülésünkre szolgálhat.*

K. B.: – „Omne quod est nimium, vertitur in vitium.” (Minden, ami túlzott, hibává változik.)

Az interjút Tóth Andrea készítette

Karácsonyi Béla válogatott bibliográfiája

Magyar és egyetemes történeti előadások. Jegyzetek a Budapesti Pedagógiai Főiskola hallgatói számára. Bp. 1949–1950.

Magyarország története a honfoglalástól 1526-ig. Ideiglenes (középiskolai) tankönyv. 1. rész. Bp. 1950. 111.

Az 1514-es parasztháború. Bp. 1950. 28.

Magyar történelem az államalapításig. Szeged, 1950–1951. 72. (Egyetemi jegyzet.)

A magyar nép története az Árpád-kor végéig. Szeged, 1952. 206. (Egyetemi jegyzet)

Forradalom és szabadságharc 1848/49. Bp. 1956. 31.

Tanulmányok a Magyar–lengyel krónikáról. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nomine. Acta Historica XVI. Szeged, 1964. 63.

Chronica Hungaro–Polonica. Pars 1. Textus cum varietate lectionum. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nomine. Acta Historica XXVI. Szeged, 1969. 75.

(Kristó Gyulával közösen:) *Diplomata historiam dominii Matthaei de genere*

Chak illustrantia. – Oklevelek a Csákterritórium történetéhez. Universitatis Szegediensis de Attila József nomine. Acta Historica XXXVI. Szeged, 1971. 40.

Jannus Pannonius és a centralizáció. In.: Janus Pannonius. (Tanulmányok.) Szerk. Kardos Tibor és V. Kovács Sándor. Bp. 1975. 93–118. (Memoria saeculorum Hungariae 2.)

Szemelvények Gellért Deliberatio-jából. (Közös fordítás Szegfű Lászlóval.) Világosság, 1976. 2. sz. 97–99.

(Szegfű Lászlóval közösen:) *Nyugati források.* In.: Bevezetés a magyar őstörténet forrásaiba. I:2 (Szerk.: Hajdú Péter–Kristó Gyula–Róna-Tas András.) Bp. 1976. 169–184.

A magyarországi rendiség történetéhez. In.: Fejezetek a régebbi magyar történelemből. Szerk.: Makk Ferenc. Bp. 1981. 135–166.

(Szegfű Lászlóval közösen:) *Gellért püspök: Elmélkedés a tudós Isingrimus számára a három ifjú himnuszáról.* (Negyedik könyv.) In.: A magyar középkor irodalma. (Vál. és jegyz. V. Kovács Sándor.) Bp. 1984. 615–638. (Magyar Remekírók.)